

॥ ॐ श्री ॥ श्री नृसिंहाय नमः ॥ हरिः ॐ ॥
 श्रीमहाज्योतिःचक्र.... परिवर्त्तन पહેલું

ॐ दयानंद-दंडवर्षाय ॐ,

(આર્યસમાજના મહર્ષિ શ્રી દયાનંદજીના સત્યાગ્રહ પ્રકાશ, સરકારવિધિ અને યજુર્વેદભાષ્ય વગેરે ગ્રંથોમાં તરી આવતા છલવાદ વેદગિરુદ્ધ વાતો અને મિથ્યાત્વનું પ્રદર્શન

પ્રયોજક અને પ્રકાશક.

શા. હિમતલાલ મજવણીસ વીમાવાળા
 ટકશાલ સામે ખમ્મુરીની પોળ, અમદાવાદ.

પ્રવર્તક:—શ્રીમહાજ્યોતિ કાયાલય-અમદાવાદ

પ્રથમાવૃત્તિ-૨૦૦૦ પ્રત.-વિક્રમ સવત ૧૯૭૧, ઇ. સ. ૧૯૧૫

હિમત ત્રણ પાઠ—પોસ્ટેજ જુદ કવચમાં બે આનાની
 દીકરીઓ ખાડનારાને છ નકલો ઘેર બેઠે મળશે, સામગ્રી ૧૦૦
 નો રૂ. ૧૧ અને એક હજારના રૂ. ૧૨૧. લેવાય છે,
 રોકનનું નામ કાપી નેત્રે પાસ લ મળાવવું.

અમદાવાદ ટકશાળમાં શ્રી દત્તીવન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ડ. લી.
 માં ચોતીલાલ સામળદામે છપ્યું. ત ૧૭-૬-૧૯૧૫

મુસ્લીમના—અને સૂચના.

આર્યસમાજ તેમના સ્વામીશ્રી દયાનંદ સરસ્વતીને મળે છે, અને વેદધર્મોદ્ધાર તથા ગૌરક્ષાનાં અને વેદભાષ્યનાં બારે જરી તેમણે દેશહિત કર્યાની મોટી ડીંગા મારે છે, તથા તેમના સંમીજાએ રચેલા મત્યાર્થપ્રકાશઃ અને સરદારવિધિ વગેરે મન્યે માન્ય ગણે છે. પરંતુ પોતાનો જોડી રીતે સનાતન વૈદિક જગત્પ્રવી આર્ય કહેવડવી વેદપ્રચારની હિમાયત કરનારા એ આર્યોનાં જાણીતા વિચાર અને વૃત્તિકૃતિ વાસ્તવમાં કેવા છે, અને તે-કેમ ઉપરથી દેશમાં ફેલાવવાને જે ટો ડેળ રાખી કેવો વેશ બે છે, એ જોળા અને બહા મનુષ્યો નહિ સમજતા હોવાથી અંમંભે પડી કચનને છોડી દઇ કધીરને મગ્રહે છે અને તેથી જે ધર્મ-રિપ્તવ અને અનર્થ થઈ રહ્યો છે, તેથી હવે ચેતતા રહી સાધારણ માણસોને તેનું બાન કરાવી સાવધ કરવાની અનિવાર્ય જરૂર જણાય છે. પણ દુ ખની વાન એ છે કે હાલના મિથ્યા સભ્યતાના જનનામાં જનસમાજનો સુધરેલો અને આગળ પડતો આગ્રેવાનો અને જ્ઞાણમાં ગણાતા મોટા લોકોનો મોટા ભાગ સભ્યમન્ય હોઇ દરેક આખતમાં, સભ્યતા, સમાધાની અને મલાહસંપ જળવવાની જોડી કાળજી રાખતો વધારે જણાય છે. આવી જોડી સભ્યમન્યતાએ જ જનસમાજને આડે માર્ગે ચડાવી બ્રમણમાં બટકાવવાનો ધંધો માંડ્યો છે.

આર્યસમાજ અને તેમના મહર્ષિ દયાનંદની જે વાંદવાહ બોલાવે છે, અને દયાનંદીઓ તેથી હરખાઇ બધ કુલીને ફાળકો થાય છે,

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૭૨૭

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ દયાનંદ દલદલપુરા

વિષય ૫૨૭૮૭૫:૬

અમજવાદ-શ્રી મહાજ્યોતિઃ કાર્યાલયમાં મળે છે.

૧૫૧ સનાતન વેદિક ધર્મનો પ્રચાર કરવા માટે અને દેશને સદ્ગતિ પાન કરાવવાને સાર લોકોપકારક વેદપ્રચાર ૧૯૬૦માં તથા મુરુકુલ વિ-
થાલયના ૬૬માં લોકો પાસેથી મદદ માગે છે. હવે જોવાનું એ છે કે વાસ્તવિક રીતે તેમનાં કાર્યો લોકોપકારક છે કે નહિ ? આ સંકાતના સમાધાન અને પ્રશ્નના નિરાકરણ માટે આપણે આર્યસમાજીઓના મહર્ષિ દયાનંદના વિચારો અને કૃત્યો જોવાં જોઈએ. દયાનંદ હયાત હોત તો આ સવાલનો ધણી સારી રીતે નિકાલ થઈ જાત, પણ તેમનાં તે દેહાન્ત થઈ ગયો છે. તેથી દયાનંદકૃત ગ્રંથોમાં શું શું કહેલું છે તે જોવા વિચારવા અને સમજવાથી સહજમાં એ સકાનું સમાધાન થઈ શકે તેમ છે. શ્રાદ્ધ, મૂર્તિપૂજા, જ્ઞાતિજનન-જાતિભેદ વગેરે કેટલીક બાબતોને દયાનંદ અને તેની આર્યસમાજ માનતી નથી; છતાંપિ પ્રજાવર્ગને એવું તો ખોટું સમજાવવામાં આવ્યું છે અને આવે છે કે—“દયાનંદ એક સમર્થ યોગી, વિદ્વાન, જ્ઞાની, ગૌરવક અને દેશહિતૈષી, નૈષ્ઠિક ધર્મચારી, પ્રખર વક્તા અને સારા લેખક હતા.” આવી માન્યતા ગતિનુગતિક ન્યાયે મારી પણ ડબક હતી, પરંતુ મૂર્તિપૂજાખંડન, શ્રાદ્ધનિષેધ તથા પુનર્લગ્ન અને નિયોજ-પ્રસારક તેમની પ્રવૃત્તિ મને બિલકુલ પસંદ નહિ પડવાથી મારી માન્યતામાં ફેર પડવા લાગ્યો. અને મુરાદાબાદનિવાસી પડિતવર્ચ શ્રી જ્વાલાપ્રસાદ મિશ્ર, પડિત રામચંદ્ર શર્મા, લાલા જગન્નાથદાસ તથા ઇટાવાનિવાસી પડિત ભીમસેનશર્મા વગેરે સુપ્રસિદ્ધ અને સમર્થ સનાતની વિદ્વાનો અને શાસ્ત્રીઓના લેખ વાંચવામાં આવ્યા અને બહુ પોષણ જણાયું; ત્યારથી દયાનંદ અને તેની સમાજ ઉપર મને તિરસ્કાર આવ્યો અને તેમની લોકવચનતા અને ધોષલીલા પ્રવૃત્તિથી થતી ભારે હાનિનું મને જ્ઞાન થયું. શાસ્ત્રાર્થ અને આર્યસમાજનો જય એ તો જાણે સમાજ પત્રો અને પડિતોને લખવાં તથા બોલવાં સહેલાં અને

સોંધાંમપરાંજ થઈ પડ્યા છે, પણ કોઈ ઠેઠાંથી સીધી રીતે સામા આવી વ્યવસ્થાપૂર્વક આર્યસમાજ તરફથી સાચાંચ થયો હોય અને તેમાં સમાજનો જય થયો હોય, એ તો આકાશ કુસુમવતજ છે.

‘દયાનંદ-જીવનચરિત્ર’ ઉર્દુમાં દલપતરાય સંકલિત છે, તેમાં પાને ૫૮, ૫૯ તથા ૬૦ મે લખેલું છે કે:—દર્ભાગ્યે અહીં મને એક મેટી એળ લાગી ગઇ—મને ભાગ પીવાની આહત પડી ગઇ. કોઇ કોઇનાર એથી હું સર્વથા બેહોશ થઇ જતો હતો. તે એટલે મુઘી કે ભાંગની નીશોમા મનોમત અને બેહોશ થઇ આખી રાત કાઢી બેઠો હતો, સવારે એક ઓએ મને ઘડી આપું તે હું ખાઇ ગયો, ઘડી બહુ ખાટું હતું તેથી ભાંગની કેદ ઉતારવાની એક સારી દવા થઇ પડી.” આગલે દીવસે ભાગ પીધેલી તે બીજે ઘડાડે ઘડી ખાટું ત્યારે નિશો ઉતરનાથી બાનમા આવ્યા; આરી રીતે ભાંગની નીશોમા બહુમા બેબાન થઇ જનારાની બુદ્ધિ ભ્રાન્તિથી અને દેશ-ભગની પ્રેરણાથી કેવા અનર્થ કરી બેઠી હશે, તે વિચારવાનને સ્પષ્ટ સમજાય તેમ છે. વળી એજ જીવનચરિત્રના પાને ૨૭ મે દયાનંદ કહે છે કે—“મને પૂરેપૂરો નિશ્ચય થઇ ગયો કે બ્રહ્મ હજી હું.” વળી પાને ૩૭-૩૮ મે લેખ છે કે:—જે લોકોને પોતાની નજરે ગોવધ કરતાં અને ગોમાસ ખાતા જોયા હતા, તેમની પાસેથી સીકું વગેરે લઇને પોતાના બ્રહ્મચારી પાસે રધાવીને સ્વામીજીએ ખાધુ. પાને ૬૪-૬૫ મે લખેલું છે કે:—“હું એક બચકર જગામાં ધુસી ગયેલ અને એક ઝાડ નીચે પડી રહ્યો, ત્યાં બે પહાડીઓ મને પોતાની ઝપડીમાં તેડી જવા માટે પોતાના એક સરવાર સાથે આવ્યા, પરંતુ તે બધા મૂર્તિપૂજક હોવાથી તેમના બોજનાદિ સત્કારનો મેં સ્વીકાર કર્યો નહિ.” વાહજે સત્કાર અને તિરસ્કારનો વિવેક અને

વિચાર રાખનાર મહર્ષિજી ! ! ગોધાતક અને ગોમાંસબક્ષક લોકોનું અજ સંન્યાસીને ખપે નહિ, તે લેવા અને ખાવામાં બાધ મળ્યો નહિ, અને મુશ્કેલીના વખતમાં પ્રેમપૂર્વક આદરસત્કાર કરનારા મૂર્તિપૂજક હોવાથી તેમનો અનાદર કરવામાં આવ્યો; એ તો ખરેખર બુદ્ધિની બ્રાંતિનો અંધકાર અને દેવાગિનીની પ્રેરણાનો અમત્કાર જ છે ।।

હવે એ પણ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે સ્વામીજી મૂર્તિપૂજક માતાપિતાના રજવીર્યથી પેદા થયા, પોતે મૂર્તિપૂજકોનાં અનુજ્ઞા અને વખાણથી પોષાધ—ઉછરી મોટા થયા અને મોટી કાથ પણ તેથીજ વધી; બળબુદ્ધિ તથા વિદ્યાજ્ઞાનને ગ્રહણ અને ધારણ કરનારાં પરમાણુઓ પણ તેવાંજ તત્ત્વોમાંથી રચાયાં, એટલુંજ નહિ પણ આર્યસમાજ ઉભી કરતા સુધી પોતેશ્રીએ મૂર્તિપૂજકોના ધન અને અનાદિનો ત્યાગ કદી નથી કર્યો. હહો, મૂર્તિપૂજકો વમરઅત્યાર સુધી બોજનાદિ સત્કારથી પાલનપોષણ કોણે કર્યું ? આટલું છતાં પણ મૂર્તિપૂજકોના ઉપકાર ભુલી જઈ કૃતદન, એકમાન, નમઃહરામ અને હુક બની જઈ સ્વામીજી જે ડફાંસ અને શીસીઆરી મારે છે તે તેમની નીચતા જ છે. મૂર્તિપૂજક રાજમહારાજ અને ધની ધર્માત્માઓ પાસેથી પ્રત્યક્ષજ ધન લીધું, અને તેને પ્રશસ્ત્રપાત્ર સમજીને પોતાના યજ્ઞવેદ બાળ્યના અંક ૪૮-૪૯ના ટાઈટલ પેન્સ પર છપાવ્યું પણ ખરૂં. એના આદિમાં “ શ્રામવેકાલિંગેશ્વરો જયતિ ” અને સ્વસ્તિ શ્રી છપાયું છે. જ મહિના સુધી મહારાજના અજ દૂત નૈવેદ્ય દિ પદાર્થ આધા અને જતી વખતે એ હજાર રૂપયા રોકડા છેડે બાંધ્યા. રાજસ્થાનમાં તો મૂર્તિખંડનનું નામ પણ ન લીધું, ધનના ભોજી સ્વામીજીએ સ્વમત । સર્વથા ત્યાગજ કર્યો, અને ધનવૃષ્ટિના પ્રજળ બળ આગળ મહર્ષિજી મહાત થયા, અને મૂર્તિપૂજકોના અલ-મલીદાથી માલેતુજ્જર થઈ નફ્ટ અને નિર્લજની પેઠે દરજ્જા કરાવાયા

પણ નહિ. આ બધા વિપરીત પ્રનાપ ભાંગના વ્યસન અને જામાં-સાદારીના અનના ભોજનથી બ્રહ્મ થયેલી બુદ્ધિનાજ સમજવા !

વળી એ જીવનચરિત્રના ૫૬ મે પાને દયાનંદ કહે છે કે.—
 “ મને એક લાશ દરિયામાંથી તરતી મળી, હું તે મુડદું પકડીને કિનારે લાવ્યો. એ લાશ એક તેજ ચાકુથી મેં કાપવા માંડી. મેં અળબું તેમાંથી કાઢી લીધું, અને શરીર નાભિથી પાસળી સુધી કાપ્યું; એવી રીતે શિર અને ગરદનનો પણ એક ભાગ કાપીને મારી સામે રાખ્યો. ” બ્રહ્મચારી સન્યાસી અને મહર્ષિજી મહારાજ પોતાની પાસે તીવ્ર દુઃખનો ચાકુ રાખે, અને દરિયામાં તણાતું મુડદું પકડી તેને કાપે તો; એ શુ વેદવિહિત કર્મ છે? આ ખટપટ, લીલા અને કુચેષ્ટ કરવા કરતાં તો સારી વાત એ હતી કે તે જીવને દરિયામાં વહી જવા દેવું હતું. અને પકડયું તો પોતાના મતલબ પ્રમાણે કાષ્ઠાદિકથી તેના વૈનિકવિધ પૂર્વક અંત્યેષ્ટિ સંસ્કાર કરવો કે કગવવો હતો; પણ મૃદ અને પાગલની પેઠે વાઢકાપ અને ચીરફાડ કરી તે મુડદાની દુર્દશા શા માટે કરી ? નિ સદેહ બુદ્ધિની બ્રાતિએજ આવું અનુચિત નીચ અને કૃણીત કર્મ સ્વામીજી પાસે કરાવ્યું, સન્યાસને બદો લાગ્યો અને નિત્યાવાદી બતાવ્યા ! વળી એ જીવનચરિત્રના ૫૭ મે પાને સ્વામીજી જણાવે છે કે:—“ હું ભાગની નિશામાં મદોન્મત અને બેહોશ થઇ બેઠો હતો અને ઘોર નિદ્રામાં સુતો હતો, ત્યારે સ્વપ્નામાં મેં સિવપાર્વતીને જોયાં, તે વખતે મહાદેવજીને પાર્વતી કહેતા હતાં કે:—દયાનંદનાં લગ્ન થઇ જાય તો સારૂ. પણ મહાદેવે તેથી ૧૪૬૬ કહ્યું અને મારા ભગી તરફ ઇસારો કર્યો અને મારા ભાગના વ્યસનની ટીકા કરવા લાગ્યા. હું જાગ્યો ત્યારે મને ભારે દુઃખ અને કષ્ટ જણાયાં. ” અહીંજ તેમની બુદ્ધિની બ્રાતિનો પાર નથી આવતો ! કલિ-

ફામચર્ચને સત્યાસત્ય અતે ધર્માધર્મનો વિચાર નથી થયો, એ બધી ભંજની તરંગો છે અને વિષયાસક્તિની ઉમંગો છે, બુદ્ધિની બ્રાંતિના વિલાપ અને ભાગની નિશોમાં પ્રલાપ છે, ઘોરનિદ્રા સુષુપ્તીનું નામ છે તો અહીં સ્વપ્નનું શું કામ છે, વિવાહ કરવાનો ઉત્સાહ મનમાં વસ્યો હતો અને તેથી સંન્યાસીનું ચિત્ત અનુચિત કર્મમાં ફસ્યુ હતું. મહાદેવજીએ તેના અઠંગ ભંગી હોવાનો મંકેત કર્યો અને સંન્યાસીના લગ્નનો નિષેધ કર્યો ત્યારે તેને મહા બારે દુઃખ અને કલેશ એમ થયા કે બ્રાહ્મનાથ મહેશ પ્રતિકુળ કેમ થયા? પરજીવાનું પતી ગયું તો બાપડાને દુઃખ અને કલેશ કેમ ન થાય! સ્વપ્નામાં ઉમામહેશ્વર દેખાય અને પોતાના લગ્નની વાત થાય. અને તેવું સ્વપ્ન મહર્ષિશ્રી વેદ બ્રાહ્મકાર દેશોદારક દયાનંદને આવે એ પણ કળિયુગનું ડૉનુકળ!! “હૈયે હોય તે હોડે આવે” અને “મનમાં વમે તે સ્વપ્નમાં દોસે” એ પ્રચલિત અને જમજમહર કહેવતો સર્વોંશે ખરીજ છે, અને તે સત્યાર્થપ્રકાશના કર્ણ મહર્ષિ શ્રી દયાનંદના સંબંધમાં પણ અવસ્ય ખરીજ હોવી જોઈએ. સંસ્કાર નિધિમાં ૧૫૦ મે પાને મૃતકની રાખ અને હાડકાંને ભોંયમાં દાટવા અથવા બામ કે ખેતરમાં નાંખવાનું જણાવેલું છે. સત્યાર્થપ્રકાશમાં ૧૧૮ મે પાને ફરમાવે છે કે:-કુપાસના કરવા ચલાય ત્યારે એકાંત શુદ્ધ દેશમાં જઈ આસન લગાવી પ્રાણપામ કરી બાહ્ય વિષયોથી ધન્દ્રિયોને રોકી મનને નાભિપ્રદેશમાં અથવા હૃદય કંઠ સિખા કે પીઠના મધ્યહાડમાં કોઈ સ્થાન પર સ્થિર કરી પોતાના આત્માનું વિવેચન કરી પરમાત્મામાં મગ્ન થઈ સંયમી થવું. સ્વામીજીની વિષમ બુદ્ધિની બ્રાંતિ અતિ પ્રબલ છે અને તેનુંજ અ. વિષફળ છે કે જેણે પાપાણ્ડુમય મૂર્તિની પુજા છોડાવી, અને પીઠના હાડકાંમાં કમરની ઉપાસના કરાવી!!! ૧૯૪ મે પાને ધ્મિરને ત્રિકાલદર્શી

કહેવો એ મૂર્ખતાનું કામ છે એમ લખ્યું છે, પણ ઇશ્વરને ત્રિકાલદર્શી ન માનવો, એ તો ખરે નાસ્તીકતાનું પરિણામ છે. આર્વાભિવિનિષ્ઠા ૭૬ મે પાને સ્વામીજીએ પોતેજ ઇશ્વરને ત્રિકાલદર્શી લખેલો છે. આવો પરસ્પર વિરોધ બે લેખોમાં આવવાથી અવશ્ય એક જમાએ તેની સૂઝ અને મૂર્ખતાજ હોવી જોઈએ. આર્યોદેસ્યરત્નમાલામાં ૧૧ મે પાને આર્યના જે લક્ષણો આપ્યા છે, તેવા આર્ય તો કોઈ વીરજાજ હશે. આર્યસમાજેમા એવા લક્ષણવન્તા આર્ય કેટલા બધા છે, તે કોઈ બનાવશે કે? હગ્યાજી માગી બેઠેલા દાંભિક દયાનંદીએ જે આપ્યો તેને આર્ય બનાવી દેછ કાર્ય સાધો છો, પણ ગુરુજીના લેખાનુસાર કંઈ પ્રબંધ તો કરો! સ્વામીજીએ એકદમ પોતાનો મન વધારવાના હેતુથી પોતાના સવળા ચેલાઓને આર્ય ઉપાધિનું પારિતોષક દેઈ તીકું હોય, તો પોતાની બુદ્ધિની બ્રાન્તિ અથવા દેખાગિની પ્રેરણાથી સ્વકૃત આર્ય લક્ષણપર કંઈપણ ધ્યાન નથી આપ્યું જનશ્રુતિ ગ્રંથ પણ નેકવ મુનિની પાસે વેદ બંધ્યો હતો, એવું સત્યાર્થપ્રકાશના ૩૩૬ મે પાને લખનારાનું તો હૈયુજ છુટેલું હોવું જોઈએ. મહર્ષિશ્રી જમવાન વેદવ્યસે ઉત્તરમીમાંસામા જે જનશ્રુતિને ક્ષત્રિય હોવાનું સારી પેઠે સિદ્ધ કરેલું છે, તેને શૂદ્ર કહેનાર નામધારી મહર્ષિ દયાનંદ પોતેજ શૂદ્રથી પણ નીચ કાપડી જાતનો હોવાથી તેને આવું ખોટું સૂઝ્યું છે.

શાસ્ત્રાર્થ કરવા એ કંઈ બચ્ચાંના ખેલ નથી, પણ જેને પૂરું શુદ્ધ ખોલતાં કે લખતાવાંચતાયે નહિ આવડતું હોય, સંસ્કૃતનો અક્ષર પણ સમજતો નહિ હોય, વેદ સ્મૃતિ અને પુરાણ નજરે પણ નહિ જોઈ હોય, તો તેનું શ્રવણ અને મનન કર્યાની તો આજ્ઞાજ શી રાખવી? આવી લાયકાતવાળા ઉગ્રાંજીયા ચડાઉ છોકરવાદ સમાજીએ કોઈ પણ સનાતની ઉપદેશક પડિત શાસ્ત્રી કે સાધુ સંન્યાસી મહા-

ત્યાંને જોઈ, કે શાસ્ત્રાર્થ કરવાનો કોલાહલ મચાવશે. પણ તેવા જોડે કંઈ પણ વળનહાર અને વ્યવસ્થાસરની યોજના થયા વગર શાસ્ત્રાર્થ કરવાને સનાતનીઓ નવરા નથી બેઠા. મહાભાષ્યમાં વેદની ૧૧૩૧ શાખાઓ જણાવેલી છે, ત્યારે સમાજોના બાબ્યકાર મહર્ષિ દયાનંદજી ૧૧૨૭ શાખાઓને ડીસમીસ કરી માત્ર મત્ર બામત્રી ૪ શાખાઓ-નેજ માને છે. તે સિવાય શ્રુતિસ્મૃતિને માનવાં તેમની મરજની વાત છે. મનુસ્મૃતિ અને ભગવદ્ગીતાને સમાજો માને છે ખરા, પણ સ્વપક્ષમંડનના સમર્થનમાં સનાતનીઓ તરફથી કંઈ પણ પ્રમાણ આપવામાં આવે; તો તે ક્ષેપક છે પ્રક્ષિપ્ત છે માટે માનના નથી એમ કહી મોં ફેરવીને બેમે છે. વળી વેદના મૂત્રો અને સ્મૃતિના સ્ત્રોકોના અર્થે પણ શવતા આવે તેવા મનમગતાં કરે છે. વળી જે મહર્ષિજી જ્ઞલધર-પળખના શાસ્ત્રાર્થમાં એક મુસલમાનના પ્રશ્નનો ઉત્તર નહિ આપી શક્યાથી મુક્તિ સદાની માનના હતા, તે વિચાર બદલીને મુક્તિ ચંદ્ર હોય ત્યાંથી જીવ પાછો જન્મમરણના ફેરામાં આવે છે-એમ માનવા લાગ્યા. આવા ચલિત અને અસ્થિર મનમગજના દયાનંદીઓ શાસ્ત્રાર્થ કરી શા દિગ્વિજય કરવાના હતા ? તેટલા માટે આર્યસમાજોના શાસ્ત્રાર્થને ધતિગ સમજી તે રસ્તોજ છોડી દેવો ઇજ છે.

આર્યપ્રકાશમાં વિશ્વવિખ્યાત 'ગુજરાતી' પત્ર અને મુદ્રસિદ્ધ સાક્ષરશ્રી સંઘવી તથા ગુજરાતીના હાલના મુયોગ્ય અધિપતિ રા. રા. ચક્રિલાલભાઈ જેવાને માટે પણ જે હલકી ભાષામાં અંગઝની પેઠે લખવામાં આવે છે; તે કોઈ પણ રીતે ક્ષતભ્ય નથી. છતાંપિ આર્ય-પ્રકાશનો કજ્યાદલાલ લેખક 'ઉલટો ચોર કાટવાળને દડે' તેમ લા-ઇનલ કરવાની ઉમેદ રાખતો હોઈ દમ કસે છે. પણ જે લેખકમહા-; ક્ષય ન્યાયમંદિરના પમથીયે મટે, તો અમને સોજેસોજ આનાખાતરી.

છે કે, તેમનું બધું પોગળ વેરાધ જાય પોણ ખુલી જાય, અને ખતા ખાધ દીલાધય થઇને બેસે; તમા શ્રાત્માર્યો કરી મેળવેલી જય પણ તેમના પરાજય-હારના રૂપમાં પલટાઇ જાય. સીધી રીતે દલીલોથી વાદ કરવાનું એ પતરાજીખોર આર્ય શિષ્યાજ નથી, તેથી તેમને મહત્ત કરવા માટે તથા પ્રજાવર્ગને તેમનાં પાખડો અને પ્રપંચો જણાવી સાવધ કરવા માટે દયાનંદરચિત સત્યાર્થપ્રકાશ, સંસ્કારવિધિ, ચ-જીવેદ ભાષ્ય વગેરે પુસ્તકોમાંથી ઉતારા આપી કેટલાક વિવેચન સાથે આ 'દયાનંદદંભદર્પણ'ની ચોપડી છપાવી છે. આર્યસમાજજીઓને ઘટે છે કે અમારી આ ચોપડીમાં જણાવેલી હકીકત ખોટી છે એવું સાબિત કરી આપે, નહિ તો વેદપ્રચાર વગેરેનાં પાખડો કરવા અને લોકોને ઠગવાથી સદા દૂર રહે. આ ચોપડીનો રદીયો દલીલો સાથે આપવામા આવશે, તો સત્ય વત જણાઇ આવશે, અને અમારા પક્ષના સમર્થન માટે અમે પણ તેનો ધટતો ઉત્તર આપીશું. આથી કરી શ્રાત્માર્યની ભારે ખટપટ કરવા કરતા વધારે સારો અને સંગીન લાભ થવાનો મોટા ભાગે સંભવ છે. આશ્ચ છે કે લોકો અમારી આ ચોપડી લક્ષ્યપૂર્વક વાચશે અને તે ઉપર નિષ્પક્ષપાતપણે વિચાર કરશે, તો અમારી સંપૂર્ણ ખાતરી છે કે અમારો ધારેલો હેતુ ધણી સારી રીતે જલદીથી પાર પડશે.

આટલું વિવેચન કરી હવે અમારા સનાતની ભાઇઓને સચિનય નિવેદન કરવાનું કે:-સ્વધર્મમાં દૃઢ રહેવું, દેવ ગુરુ અને શાસ્ત્ર ઉપર પૂર્ણ શ્રદ્ધા રાખવી, અને ડોળધાલુ દગલખાજ દલીઓની કપટજાળમાં ફસાવું નહિ. અમારા સનાતની આચાર્યો સાક્ષરો વિદ્વાનો પડિતો શાસ્ત્રીઓ અને ધનવાનોએ હાલનો દેશકાળ જોઈ પ્રેમથી સ્વધર્મરક્ષાને માટે કટિબદ્ધ થવું ઘટે છે. પાદરીઓ અને દયાનંદી સમાજો જે

તનતોડ શ્રમ કરી રહ્યા છે, તેમને હઠાવી સ્વધર્મનું બળ વધારવાના મનો હરેક પ્રકારે કરવા, એ આપણું કર્તવ્યકર્મ છે; તેમાં થતો પ્રમાદ અનર્થકતા હોઇ સર્વરીતે હાનિકારક છે. આ પ્રવૃત્તિ અમારી Duty ફરજ (કર્તવ્યકર્મ અને ધર્મ) સમજીને અમે કોઇ પણ જાતના સ્વાર્થની જગ્યાએ આજ્ઞા રાખ્યા વગર કરવા માંડી છે. આઇબજ ટ્રેકટ સોસાયટી જે કામ કરે છે, તેનું અનુકરણ અને અનુસરણ જ્ઞાનંદીઓ કરે છે, અને રોનાનો હેતુ સાધે છે. યાદ રાખવું કે સામાવાળીઓ જેવાં હથિયારોથી લડતો હોય તેવા પ્રકારનાં શસ્ત્રો વાપરનાર શરીર શકે છે. માટે સમયને અનુસરી અમે સનાતન હિંદુધર્મના સંરક્ષણ અને વૃદ્ધિ માટે ખંડનમંડન પદ્ધતિથી ટ્રેકટ બુકોનો બહોળો ફેલાવો કરવાના આશયથી પ્રવૃત્ત થયા છીએ. હવે આ હેતુ કેવા પ્રકારે અને કેટલે દરજ્જે પાર પડે છે, તેનો આધાર શ્રીકૃષ્ણકૃપા અને અમારા સનાતનધર્મીનુયાયી બાઇબોની સાચા મનની લાગણીપૂર્વકની તન મન અને ધનની મદદ ઉપર રહેશે છે. અને અમને તો શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ છે કે અમારી એ આજ્ઞા જરૂર ફળિજૂત થશેજ.

‘ શ્રીમહાજ્યોતિઃચક્ર ’નું ‘ પહેલું પરિવર્તન ’ એ આ જ્ઞાનંદ-હલદર્પણ છે. ખીજી પણ તૈયાર છે. આ સીરીઝમાં સનાતન હિંદુધર્મના સિદ્ધાન્તોના રહસ્ય અને જ્ઞાનની બોધક ચોપડીઓ પણ થયાક્રમે પ્રકટ થતી રહેશે. માટે વિદ્વાનો પડિતો અને શાસ્ત્રીઓ વગેરેએ પોતાની વિદ્યા જ્ઞાન અને બુદ્ધિનો લાભ લેકોને આપવા માટે પોતાને યોગ્ય લાગે તેવા પ્રકારના સનાતનધર્મહિતસાધક લેખો લખી મોકલવા. ધનવાનોએ યથાશક્તિ દ્રવ્યની મદદ કરવી, પ્રસિદ્ધ થતી ચોપડીઓ સામગ્રી મળાવીને પ્રજાના સામાન્ય વર્ગમાં છુટે હાથે તેનો પ્રચાર કરવો. તથા વિદ્યા અને લક્ષ્મી વમરના હો-કોએ બહાર પડતી ચોપડીઓ મંજાવી વાંચવી વંચાવવી અને હો-

કેમમાં પ્રસાર કરવા વેચવી અને બની શકે તો સો બસો ચોપડીઓ મળત પશુ વહેંચવી. આવી રીતે ચોમરદમથી જોરથી યતન થતો રહેશે, સ્વધર્મ અને ફરજ સમજી પેટવરામાં પુણ્યવરો પશુ કરવામાં આવશે, અને ઉત્સાહ ઉમંગથી મન્યા રહેવામાં આવશે, તો આશા છે કે મહિનામાં આવી એક બે ચોપડીઓની હજારો નકલો ખપી જશે. આ કાર્યમાં જે નફો દ્રવ્યલાભ થશે, તેનો સંગ્રહ કરી સનાતનધર્મની પ્રદિ અને સરક્ષણને માટે આવી અથવા તો આવા પ્રકારની માનપ્રસારક બીજી પ્રવૃત્તિમાં તે વપરાશે. કેટલાક ડાહ્યા પુરૂષો કહેશે કે ખડન કરવાની રીતિ સારી નથી, પણ સ્વરક્ષણને માટે સામાને કાંઈવાર પ્રહાર કરવા વગર છુટકો થતોજ નથી, એ પણ ચાલ રાખવા જેવું છે. ધ્યાનંદ અને તેની આર્યસમાજ બીજી સમાજોની પેઠે અલગ રહેતા હોત, તો ઝાઝી હરકત નહોતી, પણ સનાતન વૈદિક ધર્મની હિમાયતનો ઢોંગ કરી વેદપ્રચારનો સોંગ કાઢી મિથ્યા ગડબડ મચાવી રહ્યા છે, તો તેમનાં ભોપાળાં અને પોગળ બહાર પાડી જનસમાજને ચેતાવી દેવાની કંઈ થોડી જરૂર નથી. સોનેરીટાળાના સભ્યોની સભ્યતા અને પરાક્રમથી ભાગ્યેજ કાંઈ અનુભવું હશે, તેમની ઠગાઇ અને લુચ્ચાઇ પકડી કાઢી તેઓને ઉધાડા પાડનાર બાહોશ બુદ્ધિમંત્રીઓની પ્રશંસા કે ધન્યવાદને પાત્ર છે ?

ધ્યાનંદના દંભનો પાર નથી અને એકદમ સામદું કહી દેવામાં સાર નથી, તેથી આ ચોપડીમાં વાનગી અને સારરૂપે આપેલી હકીકતથીજ હલ તો સતોષ પામે; ઇશ્વરેઆ તો વળી બીજી ભાગ છપાશે. વળી સનાતનહિંદુધર્મની સાચી સેવા બળવનાઈ એક વીર માસિકપત્ર ‘શ્રીમહાબ્યોત્તિઃ’ અમદાવાદથી મંજાવે, તેનું વાર્ષિક મૂલ્ય પોરટેજ સાથે રૂ. ૨) બે છે. એ મહાબ્યોત્તિમાં ધ્યાનંદીઓ સંબંધી સચોટ વિષયો આવે છે અને આવતા રહેશે, માટે મહા-

અમદાવાદ-શ્રીમહાજ્યોતિઃ કાર્યાલયમા મળે છે. ૧૩

જ્યોતિઃના માલિક થઈ તે જરૂર વાંચો, અને જમ તથા ખાન્તિ ટાળી જાન્તિ પામે. વળી કચ્છવાસી સનાતનધર્મના સાચાઆમહી એક પ્રસિદ્ધ પંડિતજીએ 'દયાનંદ દંભસહસ્રી' લખી છે તે પણ પ્રકટ થશે. આ ચોપડી ધારવા કરતાં એક મહિનો મોડી પ્રકટ થઈ છે, તે દર-આન અમને મળેલા અનુભવ વગેરેના સંબંધમાં વાચકોનું ધ્યાન ખેંચી કેટલીક અગત્યની સૂચનાઓ કરીએ છીએ, તે લોકો જરૂર લક્ષમાં લેશે કે જ્યાં અગવડ અને મુશ્કેલી ઓછાં થશે.

આ ચોપડીની જાહેરખબર મહાજ્યોતિઃ-માસિકમાં ૩૫૨ મે પાને અને મુંબઈના શુજરાતી પત્રના ૨૩ મી મે ૧૯૧૫ ના અંકમાં છપાયાથી સેંકડો નકલોના ઓર્ડર ઉપરાઉપરી આવ્યા છે; તેમાં ધણીખરા ૧૦૦ અને ૨૦૦ પ્રતોના છે. ટપાલમાં યુકપોસ્ટ મોકલતાં ૧૦૦ નકલે આઠ આના પોસ્ટેજ લાગે છે, અને કિંમતનો રૂ. ૧૬ ચડાવતા તેનું વી. પી. રૂ. ૧૧૧૨ નું જાય, જે આકરૂ ન પડે તેટલા માટે પત્રો લખીને ખર્ચમાં ફાયદો થવા માટે રેલ્વે પારસલ મંગાવી લેવા માટે લખવું પડેલું છે. ધારણ કે ગમે તે સમયથી રૂ. ૧-૧૪-૦ નું વી. પી. પાછું આવે, તો પોસ્ટેજ માટે નવ દસ આનાની ટીકટિ લગાડી હોય તેટલું અમને નુકસાન થાય, તે જરૂરે પરવડે નહિ પણ ધણું આકરૂ પડે. કોઈએ ચાર પાંચ પ્રતો મોકલવા કાર્ડ લખ્યા છે, તો કોઈએ માત્ર ૧ નકલ વી. પી. મંગાવી છે. પણ એવાં એક બે આનાનાં વી. પી. ટપાલમાં જતા નથી, અને કદાચ પોસ્ટ ઓફીસ લે તો એક પૈસાની કિંમતની ૧ ચોપડીનું વી. પી. બે આનાનું થાય. કેટલાકે ક્વરમાં બે પૈસાની ટીકટિ બીડી ૧ ચોપડી મંગાવી છે, અને કિંમતનો એક પૈસો તો મોકલ્યોજ નથી. આવી રીતની લોકોની ગેરસમજ વગેરે કારણોથી કામળો લખવા પડ્યા તથા કેટલું નુકસાન વેડું પડ્યું, તે સંધળા શ્રમ અને ખર્ચનો હિસાબ મળ્યો

જે પડતર કિમતે આ ચોપડી આપવામાં આવે છે તેથી નફાની વાત તો જવા દો પણ ખર્ચ પરાણે પુર થાય તેમ છે. પરંતુ આ ચેતવણી અને સૂચના લોકો ધ્યાનમાં લેશે અને ભવિષ્યમાં આવી અડચણો અને અગવડો નહિ નડે, તો હવે પછી પ્રસિદ્ધ થતી ચોપડીઓ વધારે સુગમતા અને સુલભતાથી બહાર પડશે. અને અમારૂં સનાતન-ધર્મચરણક ટ્રેકટ પબ્લીશીંગનું કામ સરળતાથી ધણું સાફ ચાલતુ રહેશે. આજ્ઞા છે કે લોકો આ ચોપડીનો સપ્રેમ સત્કાર કરી રનેલી સંબંધી અને મિત્રો લગેરે લાભતાવળમતાઓમાં ઉદારતાથી છુટે હાથે વહેંચવા સાફ સેકડો નકલો મંગાવી લઈ આવી બીજી ચોપડીઓ પ્રકટ કરવાને મને ઉત્સાહિત કરશે.

ધ્યાન આપો કે ટીકીટો બીડી ૧ ચોપડી મગાવનારને સવા આનો ખર્ચ થાય છે, તે કરતાં બહેતર તો એ છે કે, ક્વરમાં બે આનાની ટીકીટો બીડી બઢી આના ખર્ચ કરીને છ ચોપડીઓ મગાવી લેવી, અને વધારાની નકલો વેચી કે વહેંચી દેવી. મામટી સેકડો નકલો મગાવનારાએ તો સ્ટેક્કનનું નામ લખીને રેફરે પાર-સલ મંગાવવું એજ ઠીક છે. અને ટીકીટો બીડનારે બે આનાની ટીકીટો બીડી ઘેરબેઠે છ પ્રતો મેળવી લેવી. અમારી ઇચ્છા છે કે દરેક નાનાં ગામોમાં છ નકલોનું બુકપોસ્ટ પહોંચી જાય. અને સેકડો નકલો મંગાવી મફત વહેંચનારાને તે કામ કરવાની અમારી સપ્રેમ વિનંતિ અને બલામણુ છે. અમદાવાદ તા. ૮ મી જુન સન ૧૯૧૫. સવત ૧૯૭૧ ના બીજા વૈશાખ વદ૧૧ મંગળવાર.

નિવેદક, હિમતલાલ મજવલ્લભ વીમાવાળા

૬૬થાળ સામે ખજુરીની પોળ, અમદાવાદ.

—॥ ૐ તત્સત્ પૂર્ણપુરુષોત્તમ શ્રીકૃષ્ણપરમાત્મને નમઃ ॥—

—દયાનંદ દંભ દર્પણ—

આર્યસમાજના આદ્ય દયાનંદ, તેમના જે દભ પાખંડ દોમ અને છજીભેદ તે ખુલાં કરી તેમનું અસલ સ્વરૂપ દુનિયાને દેખાડી આપનાર એ આ ‘દયાનંદ દંભદર્પણ’ છે. જાઓ રે મારા ભાઈ, જરા વિચાર તો કરો કે જેમને દયાનંદીઓ મહર્ષિ સ્વામી શ્રી દયાનંદ સરસ્વતીના માનવંતા નામે જાળખાવે છે, તેમનું તમે લાઘવ્યલ આઘવ્યલ તો નથી કરતાને ?’ લાઘવ્યલનું નામ તો જવા દો અને એ ધર્મજોગુ દયાનંદીઓની સમાજ બાંધનું બલ-આઘવ્ય તો સહને સારી પેઠે જાણીતું થઈ ચૂક્યું છે, એટલે હવે તેમનાથી ડર ખાવા જેવું તો કંઈ છે જ નહિ. દ્યો વળી ન જાણતા હો તો જાણો, કે એ દયાનંદ ઋષિ મહર્ષિ કે બ્રહ્મણુ તો નથી જ, પણ ચાતુર્વર્ણ્યમાયે નથી; પરંતુ તે વર્ણસંકર જાતિનો છે. કહી દઉં છું કે તે કાપડી જાતનો છે, અને એને માટે વિશેષ પ્રમાણો આપવાની કડાકુટમા નહિ પડતાં દુંકેથી પતાવું છું.

જુઓ, સુદર્શન (નડીઆદ) જન્યુઆરી ૧૯૦૯ પુ. ૨૫, અંક ૪ ચામાં લખેલું છે તથા વ્યા.વા. પરિતવર્થ મહાત્માશ્રી આત્મસ્વરૂપજી મહારાજ વિરચિત અબોધધ્વાન્ત માર્તેન્ડના પાને ૧૦ મેં છાપેલું છે; તે હકીકત ગુજરાતી (સુબઈ) ના તા. ૧૮મી એપ્રિલ ૧૯૧૫ ના અંકમાં ૬૮૨-૬૮૪ મેં પાને બજરગબીરકા સોટામાં રા. પ્રથમે વીર-હાકથી જણાવી દીધી છે. તથા પડિત જીયાલાલજીએ પોતાના ‘દયા-નંદછલકપટદર્પણમ્’ પણ લખ્યું છે કે—‘સ્વામીજી કીસી કાપડીકે પુત્ર થે ઔર ઇનકો બચપનમેં નાચનેકા અભ્યાસ થા’. હવે તો ઇસ્ક ઠંડો થયો ને! દયાનંદની ઓખાદ જાણીને હવે તો સતોષ થયો કે

નહિ ?! હવે દયાનંદનાં કરતુનો જાણુશો ત્યારે તમે તેને કાં તો ઉન્નત કે કાં તો વચકના ધલકાળથી જરૂર વધાવી લીધા વગર રહેવાના જ નથી. પણ એ મહાભારે ખેતાજ-ધલકાળ એ દયાનંદીયોને ખુંચશે તો !

થીયોસોફીકલ સોસાઇટીના સ્થાપક કર્નલ આલ્ફોર્ડ સાહેબને દયાનંદજી ઋષિ કહેતા હતા, અને તેમના અંગ્રેજી પત્ર થીયોસોફીસ્ટમાં સ્વામીજીએ પોતાનું જીવનચરિત્ર સન ૧૮૭૯-૧૮૮૦માં છપાવ્યું હતું; તેનું ભાષાન્તર ઉર્દુમાં દલપતરાય જગરાવવાળાએ કરેલું છે. તેમાં દયાનંદે પોતાના બાપનું નામ અને જન્મસ્થાનનો પતો છુપાવવાની જે કારણો કહ્યાં છે, તે સર્વથા બુદ્ધિની વિરૂદ્ધ છે. સત્પુત્ર કદાપિ જન્મની જનક અને જન્મભૂમિનાં નામ અંધારામાં રાખે જ નહિ. અને તેમાં દયાનંદ જેવાના હાથે તો તેવું બનવા પામે જ નહિ. છતાંપિ તેમાંનું કંઈ બહાર આવ્યું નથી અને કેટલાક સમાજજ્ઞો મોરખી અને લીંબડી પાસેના કોઇ ગામમાં આદિત્ય બ્રહ્મજીરાતિમાં દયાનંદને જન્મ થયાની વાત ચલાવે છે, તે અમને તો નિરાધાર અને નાપાયાદાર લાગે છે. એ તો ગુણકર્મથી જાતિ માનવાનું શુભાન રાખનારા પણ જન્મથી ઉચ્ચ જાતિમાં ખપવવાની વાંચનાવાળા દયાનંદીઓએ ચલાવેલી નાપગી જૂઠી વાત છે. દયાનંદનાં માબાપ ખરેખર ઐદિત્ય બ્રહ્મજી હોત તો એ વાત જણાવ્યા વગર દયાનંદ રહેત નહિ, અને તે પ્રસિદ્ધ પણ થઇ ગઇ હોત. પણ નાચણીયા કાપડી-શ્વર જાત જાહેર કરે, તો પછી તેનો આ દંભ આડંબર અને ઢોંગ નિભન ક્યાંથી ? આથી સિદ્ધ થાય છે કે બ્રહ્મજીનિંદક, આચાર્ય ઋષિ મુનિયોનું ભુંડું બોલનાર અને ભગવાન શ્રીવેદવ્યાસ જેવાને કસાઇ કહેનાર પણ વાસ્તવમાં પોતે મદમના ઉતાર જેવા છતાં સમાજજ્ઞોના ગુરુ થઇ બેઠેલા દયાનંદના દમરજ તો જુઓ ! દયાનંદને સમાજજ્ઞો વિદ્વાન અને પંડિત કહે છે, પણ અમારી સમજમાં તો તે અક્ષરશ્વરુ નિરક્ષર હોવો જોઇયે; અને તે

અમદાવાદ—શ્રીમદ્દાયોતિઃ કાર્યાલયમાં મળે છે.

૧૭

તેમણે રચેલા ગ્રંથો જોવાથી સાદુ દીવા જેવું સહને જણાઈ આવે છે.

દયાનંદ ભંગી હતો. દલપતરાયે છપાવેલા જીવનચરિત્રના ૫૮ મે પાને ચાંડાલગદના વર્ણનમાં લખેલું છે કે:—“ માઠા નસીબે અહીં મને ભાંગ પીવાની ટેવ પડી ગઈ અને કોઈ કોઈવાર તો ભાંગ પીવાથી સર્વથા ભેહોશ થઈ જતો હતો.” આવા ભંગીના લેખ અને કથનપર વિશ્વાસ રાખવો એ હઠાપણુ નથી. દયાનંદે સત્યાર્થપ્રકાશ, સંસ્કાર-વિધિ, ઋગ્વેદાદિ બાબ્યભૂમિકા અને યજુર્વેદ બાબ્ય વગેરે પુસ્તકો પ્રકટ કર્યાં છે. તેમાં એટલી બધી ભૂલો, પરસ્પર વિરોધો અને કપોલ-કદપીત બનાવટી અસંભવિત વાતો જણાવેલી છે, કે પ્રશ્ન તો બા! વેદની હિમાયત કરવા છતાં ધણી વેદવિરુદ્ધ વાતો જણાવી છે, અને તેના ઉપર એટલાં બધાં ચુંથણાં ટીકાઓ અને વિવાદો થયાં છે, કે તે બધાનો સંગ્રહ કરવામાં આવે, તો રામાયણ ભાગવત અને મહાભારત જેવડા મોટા ગ્રંથો થાય.

સન ૧૮૭૫ માં કાશ્મીમાં છપાવેલા સત્યાર્થપ્રકાશમાં ૪૫ મે પાને પ્રાતઃસાધ્ય માસાદિથી હોમ કરવાનું લખેલું છે. ૬૭ મે પાને લખ્યું છે:—કે મલેચ્છ નામ નિદિત નથી, જે પુરૂષોના ઉચ્ચારણમાં વણેાની સ્પષ્ટ ઉચ્ચાર નથી થતો, એમનું નામ મલેચ્છ છે; સમાજમાં ધણા ખરા મેંખરા એવા પણ હશે કે જેમનાથી વણેાની સ્પષ્ટ ઉચ્ચાર કદાપિ નહિ થઈ શકે, તો શુ તેઓ દયાનંદના લેખાનુસાર મલેચ્છ કર્યાં? હવે જોવાનું એ છે કે દયાનંદીઓ પોતાના ગુરુની એ આજ્ઞાને સ્વીકાર કરે છે કે તિરસ્કાર?

વળી ૧૪૮ મે પાને ગાયત્રે ગદેડી બરાબર સમજી લખ્યું છે કે:—ગાય તો પશુ છે, તો શુ પશુની પૂજા કરવી જોઈયે? કદી નહિ. કિન્તુ એની તો પૂજા એ છે કે ધાસ જળ વગેરેથી તેની રક્ષા કરવી, અને તે પશુ દુગ્ધાદિક પ્રયોજન માટે અન્યથા નહિ. પાને ૧૪૬ મે

લખ્યું છે કે:-માંસના પિંડ આપવામાં કંઈ પાપ નથી. પાને ૧૭૧ મે લખ્યું છે કે:-યજ્ઞને વાસ્તે જે પશુઓની હિંસા છે, એ વિધિ પૂર્વક હનન છે. પાને ૩૦૨ મે જણાવ્યું છે કે:-કોઈ પણ માંસ ન ખાય, તો જનનવર પક્ષી માંછડાં અને જળજળતુ એટલાં બધાં છે કે તે સંકડો હજારો ગણાં વધી જાય, પછી માણસોને મારવા લાગે અને ખેતરોમાં ધાન્ય પણ ન થવા પામે, એટલે પછી સર્વ મનુષ્યોની આજીવિકા નષ્ટ થવાથી સર્વ મનુષ્યો નષ્ટ થઈ જાય. પાને ૩૦૩ મે લખ્યું છે કે:-જ્યાં જ્યાં ગોમેધાદિક લખ્યું છે ત્યાં ત્યાં પશુઓમાં નરને મારવા. અને એક સાંઠથી હજારો ગાયો ગર્ભવતી થાય છે, એથી હાનિ પણ નથી થતી. અને જે વધ્યા ગાય હોય તેને પણ ગોમેધમા મારવી, કેમકે વાંઝણી ગાયથી દુધ અને વાછરડાની ઉત્પત્તિ તો થતી નથી. પાને ૩૦૯ મે લખ્યું છે કે:-પશુઓને મારવામાં જો કે થોડું દુઃખ થાય છે, પણ યજ્ઞમાં ચરાચરનો અત્યંત ઉપકાર થાય છે. વળી એ જ સત્યાર્થપ્રકાશના ૪૨ અને ૪૩ મે પાને સાદ્ર સાક મૃતકોનું શ્રાદ્ધ લખ્યું છે, અને ૪૭ તથા ૪૮ મે પાને મૃતકોના શ્રાદ્ધના લાભ વિસ્તાર પૂર્વક લખ્યા છે. અને પાછળથી એજ દયાનંદ મૃતકના શ્રાદ્ધનું ખંડન કરી જીવિત પિતરોના શ્રાદ્ધની વાત કરવા લાગ્યા હતા; અને તે સમાજોઓ હજી પણ માને છે.

ઉપરના ઉતારાથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે દયાનંદ નામધારીમાં દયાનો છાટો પણ નહોતો, પણ તે નિર્દય અને કરપીણ હતો. જે આંગના નીચામાં ચકચૂર થઈ ખેલાન થઈ પડ્યો રહે; તેના લખવા બોલવામાં આ હંમધડા હોય ? ! બુદ્ધિમાન સારી પેઠે સમજી શકશે કે દયાનંદ વેદધર્મનો પ્રચારક નહિ, પણ પાખંડ અને અધર્મની વૃદ્ધિ કરનાર હતો. સત્યાર્થપ્રકાશની ૧૮૭૫ ની આવૃત્તિમાંની ઘણી ખરી આખતો ત્યાર પછીની આવૃત્તિઓમાં નથી અને ધણો ફેરફાર-મુધારો

અમદાવાદ—શ્રીમહાજ્યોતિઃ કાર્યાલયમાં મળે છે. ૧૪

વધારો કરી નાંખ્યો છે, છતાંપિ ભૂમિકામાં તો જખ્યાવ્યા કર્યું છે કે બાપાની શુદ્ધિ સિવાય કંઈ ફેરફાર કર્યો નથી, એ તે કેવી લખાડી અને નરાતાલ જૂઠુંભૂં ? ! કખ્યાડી વિના આવી લખાડી અને જૂઠુંભૂં તૂલ મહર્ષિ હોય તો કદી કરે કે ?

દયાનંદે બાપા અંથોને મિથ્યા, કપોલકલ્પિત, બનાવટી અને ખોટા કહ્યા છે. આ કટાક્ષ ગોસ્વામી શ્રીતુલસીદાસજીના જમપ્રસિદ્ધ પરમ માનનીય રામાયણને મારે કરેલો લાગે છે પણ એ લખાડી કખ્યાડીના સત્યાર્થપ્રકાશ, સરકારવિધિ, ઋગ્વેદાદિ બાપ્ય ભૂમિકા વગેરે બાપા અંથો બિદકુલ બનાવટી કપોલકલ્પિત અને કુસંપકલેષની વૃદ્ધિ કરનારા ખોટા હોવાથી તેની સત્વર હોળી કરવી જોઈએ પણ નાફરમાની અને બેધમાનીમાં આનંદ માનનાર દયાનંદીઓ પોતાના મહર્ષિ ગુરુની આજ્ઞા માનતા નથી, અને તે બાપા અંથોની આવૃત્તિઓ ‘દે દલાદલાળમાં પાણી’ કરીને કઢાવે જાય છે. અને મનમાં આવે તથા ફાવે તેવાં ગુજરાતી, મરાઠી, ઉર્દુ અને અંગ્રેજીમાં બાપાંતરો પણ બહાર પાડે છે. આવી મિથ્યા પ્રવૃત્તિથી તેઓ કંઈ પણ કાંદા કાઢવાના નથી, કારણ કે જનસમાજ હવે જાગૃત થઈ ગયો છે; જેથી ભોળા, બલા અને સીધા માણસોને ફંદામાં ફસાવી દયાનંદી દળ વધારીને ફાવી જવાય તેમ હવે રહ્યું નથી. અને કોઈ બુદ્ધિશુન્ય બખુમકો એ બનેબમમાં જોડાશે તો તેથી સાચા પક્ષને કાંઈ હાનિ નથી.

ઋગ્વેદાદિ બાપ્ય ભૂમિકાના ૨૪ મે પાને લખ્યું છે કે:-પુરૂષને વેદની એવી આજ્ઞા છે કે, એ વિવાહિત વા નિયોજિત સ્ત્રીમાં દશ સંતાન સુધી ઉત્પન્ન કરે. એના પછીની બે લીટી ઉપરાંત લખે છે કે:- વિવાહિત પતિના મરવા કે રોગી થવાથી બીજા પુરૂષ વા સ્ત્રી સાથે સંતાનોના અભાવે નિયોગ કરે, અને બીજાના મરવા કે રોગી થવાથી વગી ત્રીજાની સાથે કરી લે; એ રીતે દશમા સુધી કરવાની આજ્ઞા

છે. અહીં વિચારવાનુ તો એ છે કે, પ્રથમ તો વેદની એ આજ્ઞા પ્રકટ કરી, કે જે સ્ત્રી સાથે નિયોગ કરે, તેમાં દશ સંતાન સુધી ઉત્પન્ન કરે, પછી એમ કહ્યું કે સંતાનોના અભાવમા નિયોગ કરે. જ્યારે નિયોગની આજ્ઞા સંતાનોના અભાવમાં છે, તો પછી નિયોગથી દશ સંતાન સુધી ઉત્પન્ન કરવાં એ સર્વથા ખુદ્ધિથી વિરુદ્ધ છે. કેમકે એક છોકરા કે છોકરી થવાથી માણસ સંતાન રહિત નથી થઇ શકતો, તો દશ સંતાન સુધી ઉત્પન્ન કરવાનુ રહ્યું કયું? આવી રીતે નિરંકુશિત અને અઆધિત વ્યભિચાર અને સ્વવ્યભિચારની પ્રવૃત્તિની વેદ-આજ્ઞા બતાવનારા દામિક દયાનંદને શ્રીશુ મહર્ષિ કહેશે?!

સત્યાર્થપ્રકાશના ૯૭ મે પાને લખેલુ છે કે:-ઉત્તમ સ્ત્રી સર્વ દેશ તથા સર્વ જાતના મનુષ્યો પાસેથી ગ્રહણ કરવી આ આજ્ઞાનુસાર મુમુક્ષુમાન, ખ્રીસ્તી, ઢેડ, ભગી, ચમાર સુદ્ધાતની રૂપાળી સ્ત્રી હોય, તો તે પણ લેવી, એમ કહ્યું. પરંતુ ખેદની વાત છે કે ડોળ-ધાલુ દયાનંદીઓ જાહેર રીતે તેવો રોટીખેટીનો વ્યવહાર બધે ચલાવી ચુસ્તી આજ્ઞાનું ગૌરવ વધારતા નથી જો કે નાતજાતની નિંદા કરે છે, છતાંપિ નાતજાતમાંજ પરણવા પરણાવવાની દરકાર રાખે છે, તે કેટલી નાલાસીની વાત છે. માટે સાચા સુધારક આર્યસમાજીઓએ તો ખેટાખેટી ઢેડ ભંગી ઇસાઇ કસાઇ વગેરેમાંથી શુશુકર્માનુમાર ઉત્તમ સ્ત્રી પુરુષ જોઇનેજ પરણાવવાં; એજ હીક છે.

સત્યપ્રકાશમાં ૯૯ મે પાને લખ્યું છે કે -જો કોઇને એકજ પુત્ર કે પુત્રી હોય અને તે બીજા વર્ણમાં હાખલ થઇ જાય, તો એમનાં માઆપની સેવાચાકરી કરવા તથા વંશનું નામ રાખવાને તેને પોતાના છોકરા છોકરીને બદલે સ્વવર્ણમાંથી વિદ્યાસભા અને શાજસભાની વ્યવસ્થાથી યોગ્ય બીજા સંતાન મળશે; જોથી અવ્યવસ્થા નહિ થાય. શુશુકર્માનુસાર વર્ણવ્યવસ્થા કન્યાઓની સોળમે

અમદાવાદ — શ્રીમહાજ્યોતિઃ કાર્યાલયમાં મળે છે. ૨૧

વર્ષે અને પુરુષોની પચીસમે વર્ષે પરીક્ષામાં નક્કી કરવી જોઈએ; અને સ્વવર્ણનમાં સ્ત્રી પુરુષના લક્ષ્ય થવાં જોઈએ. સ્વામીજીની આ આગામી તો નાતજાત તો સર્વથા મમામ થઈ ગઈ કોણ જાણે કે કયી જાતનાં છોકરાં કયી જાતના બદલાઈ જશે, અને કયી જાતના છોકરા છોકરીઓનાં લક્ષ્ય કયી કયી જાતના છોકરા છોકરીઓ સાથે થઈ જશે ? પરંતુ લક્ષ્ય થયા પછી સ્ત્રીપુરુષના શુણ્ઠકર્મ અન્ય વર્ણને યોગ્ય થઈ જાય તો તેમનો બદલો કરવાની જરૂર ખરી કે નહિ ? જરૂર છે, તો પછી જીવતા સુધી બદલાબદલીજ થયા કરશે; નહિ તો પછી દયાનંદી વર્ણવ્યવસ્થાનું શૂન્ય સર્વદા હાલ્યાજ કરશે !!!

વળી પાને ૧૧૮ મે લખ્યું છે કે:—પતિ સંતાનોત્પત્તિમાં અસમર્થ હોય, તો પોતાની સ્ત્રીને રજા આપે કે.—“હે સુભગે ! સૌભાગ્યની ઇચ્છા કરનારી સ્ત્રી ! તું મારાથી ખીજ પતિની ઇચ્છા કર, કેમકે હવે મારાથી સંતાનોત્પત્તિની આશા ના કરતી.” તેમજ સ્ત્રી પણ રોગાદિ દોષોથી ગ્રસ્ત હોઈ મતાનોત્પત્તિમાં અસમર્થ હોય, ત્યારે પોતાના પતિને આગ્રા દે કે.—“હે સ્વામિન ! આપ સંતાનોત્પત્તિની ઇચ્છા મારાથી છોડી દઈ કોઈ ખીજ વિધવા સ્ત્રી સાથે નિયોગ કરી સંતાનોત્પત્તિ કરો. ફરી પાને ૧૧૯ મે લખ્યું છે કે:—વિવાહિત સ્ત્રી જે વિવાહિત પતિ ધર્મને માટે પરદેશ ગયો હોય તો આઠ વર્ષ, વિધવા અને કીર્તિ સાર ગયો હોય તો ૭ વર્ષ, અને ધનાદિ કામના માટે ગયો હોય તો ત્રણ વર્ષ વાટ રહે; પછી નિયોગ કરી સંતાનોત્પત્તિ કરી લે, વિવાહિત પતિ આવે ત્યારે નિપુણ પતિ છુટી જાય. જે પુરુષ અત્યંત દુઃખદાયક હોય, તો સ્ત્રીને ઉચિત છે કે તેને છોડીને ખીજ પુરુષ સાથે નિયોગ કરી સંતાનોત્પત્તિ કરી એ વિવાહિત પતિના દાયબામી (વારસ) સંતાન ઉત્પન્ન કરી લે. પાને ૧૨૦ મે લખ્યું છે કે:—મર્મવતી સ્ત્રી સાથે એક વર્ષ સમાગમ ન કરવાના

સમયમાં પુરૂષ કે સ્ત્રીથી ન રહી શકાય, તો કાંઈની સાથે નિયોગ કરી એને માટે પુત્રોત્પત્તિ કરી દે.

જે દયાનંદની બુદ્ધિ, વિદ્યા, જ્ઞાન અને શક્તિ પર આર્યસમાજ-ઓ ગાજે છે, તે મહર્ષિની શિક્ષા અને ઉપદેશનો સંક્ષેપ અને નમુના ઉપર આધાર છે. મને ખાતરી છે કે આવી વાહિયાત વાતોપર શ્રેષ્ઠ લોકો તો શું પણ નીચ લોકો પણ જરૂર ધિક્કાર અને શીટકારની વૃદ્ધિ કરશે. મર્ભવતી સાથે નિયોગ કરી તેને બીજો મર્ભ ધારણ કરાવવાની તો આ અશ્રુતપૂર્વ અદ્ભુત વાત છે !

સત્યાર્થપ્રકાશ પાને ૨૫૮ મે લખ્યું છે:—ઉષ્ણુ-ગરમ દેશ હોય તો બધા વાળ શિખા (ચોટલી, ચોટલા) સહિત કાપી નખાવવા જોઈએ, કેમકે માથાપર વાળ રાખવાથી ગરમી વધારે થાય છે અને તેથી બુદ્ધિ ધટી જાય છે. બલીહારી છે દયાનંદની બુદ્ધિની ! શિખા અને સૂત્ર હિંદુપણાનું ચિન્હ તેમાં શિખા (ચોટલી) ની તો દરકાર રહી નહિ, અને ચાંદા ચુડો અને ચોટલો એ સોહાગણ સ્ત્રીનો સૌ-ભાગ્યાલકાર તે ચોટલો પણ ગરમી વધારે થઈ બુદ્ધિ કમ થઈ જવાની ધાર્સ્તીથી કાઢી નાખવાની સ્વામીજીની સદર પરવાનગી છે તો સમાજ-ઓએ ગુરૂજીની આજ્ઞા પાળી પોતાના અને સ્ત્રીઓનાં માથાં મુઝાવી નાંખવાં જોઈએ નહિ તો તાપથી ઉનાળામાં માથે ગંભી ચઢી જઈ બુદ્ધિ ધટી જશે અને પાગલ થઈ જવાશે. પણ આશ્ચર્યની વાત તો એ છે કે શિર મુઝાવ્યા છતાંયે દયાનંદની બુદ્ધિ કેમ ધટી ગઈ ? કે પાગલ-ગાડાની પેઠે અસંમંધ લવરીજ કર્યા કરી છે પાને ૨૬૩ મે લખ્યું છે કે —દિન (બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય અને વૈશ્ય-વાણીઆ) શૂદ્રના હાથની બનાવેલી રમોઢ ખાય. ગુરૂજીની આવી આજ્ઞા હોવાથીજ દયાનંદીઓ અમારા ધર્મરક્ષક બ્રાહ્મણો રાંધવાનું કામ કરી નિર્વાહ ચલાવે છે, તેમને બહીઆરા કહીને નિંદતા હશે ? અને આર્યન અધરહુડ જેવા પ્રીતિ ભોજનના જમણાણા કરી પોતાનું પોત

અમદાવાદ—શ્રીમહાજ્યોતિ. કાર્યાલયમાં મળે છે. ૨૩

પ્રકાશતા હશે' ઠીક ત્યારે પ્રાયશ્ચિત કરીને યા મુછો મુઝાવીને નાતમાં રહેવાનાં ફાંફાં શા માટે માર્યાં હશે ?!

વળી પાને ૨૬૬ મે લખ્યું છે કે:—સંઘળા અહિંસક મધ જન્ય તો વ્યાધાદિક પશુ એટલાં વધી જન્ય કે ગાય વગેરે સર્વ પશુઓને મારી ખાય, માટે રાજપુરુષોનું કામ છે કે હાનીકારક પશુ વા મનુષ્યને દંડ દે અને જીવ પણુ લે. પછી તેનું માંસ ચઢાય ફેંકી દે, કે કુતરાં વગેરે માંસાહારીઓને ખવરાવી દે, યા બાળી દે, અથવા કોઈ માંસાહારી (માણુસ) ખાય, તો પણુ સંસારની કંઈ હાનિ નથી થતી; કિન્તુ એ માણુસનો સ્વભાવ માંસાહારી થઈ હિંસક મધ શકે છે. અહીં દયાનંદને એ પણુ ભાન નથી રહ્યું કે વાઘ સિંહાદિ પશુઓ અને મનુષ્યનું માંસ કોઈ માણુસ ખાય છે કે નહિ. વાહરે ખુદી!!! પાને ૫૮૮ મે લખ્યું છે કે —હુ વિદ્વાનોને દેવ, અવિદ્વાનોને અસુર, પાપીઓને રાક્ષસ અને અનાચારીઓને પિશાચ માનું છુ. હવે નિષ્પક્ષપાતે ન્યાયદષ્ટિથી જરા વિચારીયે, તો જોણે પોતાનાં પુસ્તકોમા સર્વથા વેદવિરૂદ્ધ, અસત્ય અને વિવેક ખુદ્ધિથી રહિત અશુદ્ધ લેખ લખ્યા છે, તે દયાનંદ સર્વથા અવિદ્વાન હતો, તે પોતાના લેખાનુસાર અસુર ઠર્યાં. અને વળી એમના આર્યસમાજમાં પણુ એવા લણા મેંબરો અવિદ્વાન, પાપકર્મ કરનારા અને અનાચારી પણુ હશે, તેઓ સર્વે મહર્ષિએ મારેલી લેખની મેખ પ્રમાણે અસુર રાક્ષસ અને પિશાચ થયા; માટે પ્રત્યેકને આર્ય કહેવા એ સર્વથા અશુદ્ધ અને દયાનંદજીના મન્તવ્યથી તો સર્વાંશે વિરૂદ્ધ છે.

સત્યાર્થપ્રકાશ: સમુદ્ધાસ ૩ જામાં ૩૭ મે પાને 'મનસા પરિક્રમણુ' લખેલ છે, અને પચમહાયજીવિધિમાં પણુ લખ્યું છે કે.—'અથ મનસા પરિક્રમા મંત્રા.' લોકોને દેવમંદિરોમાં અને યાત્રામાં પરિક્રમા અને પ્રદક્ષિણા કરતા જોઇને સ્વામીજી પણુ પો-

તમા નિરાકાર અને સર્વવ્યાપક ઇશ્વરની આસપાસ મનને ઝોમર-
દમ ફેરવવાની ઇચ્છા થઈ આવી લાગે છે ! પરંતુ અનંત અને અ-
ઝોમર ઇશ્વરની આસપાસ મન કેવી રીતે ફરી શકે, તેનો પણ ખ્યાલ
નથી કર્યો ? ! અવાહનમનસગોચરમ એવો વેદ અને પુરાણ જેને
પ્રતિષ્ઠાન કરી રહ્યાં છે; તમે લોકો ઇશ્વરની પરિક્રમા કરવા ચલાતા
હો, તો મોડેવહેલે મૂર્તિપૂજને માન્યા વગર ઇશ્વરનું ધ્યાન, સ્તુતિ,
મુખદીપ અને પરિક્રમા વગેરે ક્યાં કરી શકવાના હતા ? પછી આગળ
સમુદાય ૧૧ ના ૩૩૩ મે પાને યન્મનસા ન મનુતેના ભાવાર્થમાં
લખ્યું છે કે:—“ જો મનસે ‘ઈચ્છા’ કરકે મનમે નહીં આતા જો
મનકો જનત હૈ વગેરે ” પહેલા મનસે પરિક્રમણુ લખી પછી
આપજ મનથી બહાર બતાવી દે છે. એ પરસ્પર ૧૩૬ નાહ તો શું
કહેવાય ? આખા સત્યાર્થપ્રકાશમા ભાગવત વગેરે પુરાણોમાં પરસ્પર
વિરોધ દેખાડવાની કચાશ રાખી નથી; પરંતુ આપના આ પચમ
વેદ (સત્યાર્થપ્રકાશ) માં પરસ્પર વિરોધ અને મનમાની કપોલ-
કલ્પના તથા લીલા કેમ ? ! તેનો જરા હૈયુ હાથ રાખીને મહાશયો
ખુલાસો કરશો કે ?

સત્યાર્થપ્રકાશ: પાને ૭૫ મે યેથમાં લાચં એ મંત્રથી આપે
મનુષ્ય માત્રને (શુદ્ધ, ભૂત્ય, સ્ત્રી અને અતિશદ્ધાદિ) ને પણ વેદ
બજાવાનો અધિકાર બતાવ્યો છે, ત્યાં લખ્યું છે કે:—“ એકને માટે
વિધિ અને એકને માટે નિષેધ તો ઇશ્વર પક્ષપાતી છે ? મનુષ્ય
માત્રને ઇશ્વરે પેદા કર્યા, તો સહને વેદનો અધિકાર કેમ નહિ ? ”
(ભલે એમ માનો, તો પશુઓને પણ વેદ કેમ નથી બજાવતા ? !)
આ તો એવી વાત થઈ કે ‘ ટકે શેર ભાણ ટકે શેર ખાન-ગોળ ને
ખોળ એક ભાવે. ’ અધિકારની વાત કહો છો તો અધિકાર પરત્વે
એક પણ હોય છે. જેમકે કોઈ માણસને ચાર છોકરા છે, તેમાંના

અમદાવાદ—શ્રીમહાજ્યોતિઃ કાર્યાલયમાં મળે છે. ૨૪

એક કોર્ટમાં સિરસ્તેદાર છે, બીજો વહીલાત કરે છે, ત્રીજો ભણે છે અને ઘરનું કામકાજ કરે છે ત્યારે ચોથો નાદાન બુચો હોઈ આખો દહાડો રમે છે. હવે એ માણસે ચાર જાનના વજ્ર મંગાવ્યાં, અને જેને જેવા વજ્રનો અધિકારી જોયો, તેવા આપી તેમની ઇચ્છા પુરી કરી; તોપણ એ પિતા પક્ષપાતી નથી કહેવાતો. તેવીજ રીતે ઇશ્વરે ચારે વર્ણોનાં કર્મ યથાધિકાર સોંપી દીધા છે. બ્રાહ્મણને જે ફળ ગાયત્રી જપથી થાય છે, તેજ શદ્રને હાદશાક્ષર મંત્રથી થઈ શકે છે. તો પછી પક્ષપાત કેવો ? પક્ષપાતી તો એ થાય કે ફળમાં ભેદ રાખે. અને જે કદાચ એમ પક્ષપાત થતો હોય, તો સત્યાર્થ-પ્રકાશ ૧૩૭ મે પાને મન્યાસનો કેવળ બ્રાહ્મણનેજ અધિકાર કેમ બતાવ્યો, શુદ્ધાદિકને શા માટે નહિ બતાવ્યો ? મન્યાસગ્રહણમાં બ્રાહ્મણના અધિકારની અધિકતા બતાવી, તો વેદના અધિકારી બ્રાહ્મણને ગણવામાં કઈ પક્ષપાત છે જ નહિ. અને તેથી શદ્ર અને અતિશદ્રને વેદનો અધિકાર બતાવવામાં તો દયાનંદજીની સાફ ભૂલજ છે. દયાનંદ નિષ્પક્ષપાતી અને વિદ્યારચિત હોત, તો શદ્રને મન્યાસ ગ્રહણના અધિકારથી દૂર શા માટે રાખત ?

પરસ્પર નમસ્કંત કરવાથી મુનશી કન્દ્રમણિએ હજારમાં દયાનંદ સાથે વિવાદ કર્યો, તેમાં ગદ્યરચ દર્શાવા નિવાર્ય પડિત બીમસેન શર્મા થયા હતા, તેમણે બે તરફની તકરાર સાંભળીને અન્તે કહ્યું કે:—“પરસ્પરમાં નમસ્તે કરવા એ અયોગ્ય છે.” પણ દુરાગ્રહથી હકીલા દયાનંદે એ ચુકાદો માન્ય ન રાખ્યો, ત્યારે મુનશીજીએ મુરાદાબાદમાં કરીથી એ તકરાર ઉઠાવી, ત્યારે ત્રીજો દહાડો બણા માણસોની સભે સ્વામીજીએ હાર સ્વીકારીને પોતાને મોઢે કહ્યું કે:—“વસ્તુતઃ પરસ્પરમાં નમસ્તે કરવા અનુચિત છે, અને નિઃસંદેહ અયોગ્ય પણ છે.” દયાનંદે કદી કોઇને નમસ્તે કહ્યા નથી અને ત્રીજી-

પત્રીમાં લખ્યા પણ નથી. વિવાદમાં પોતે હારી જઈ નમસ્તે કહેવા અથોમ્ય હોવાનું કબૂલ કર્યું છે, પોતે કોઈની સાથે નમરતે કરતા કહેતા કે લખતા નહોતા; છતાંપિ પોતાના લાડીલા ચેલાઓને નમસ્તે કરવાની આજ્ઞા આપી ગયા છે, અને દલીલ દયાનંદે બે બાળુ ઢોલકી બજાવી છે. પરંતુ નમસ્તે=ન+મસ્તે મસ્તક (માથા)માં કંઠ નથી, ખાલી શન્યકપાળી છે એવું પરસ્પર એક બીજાને દયાનંદીઓ કહે છે તે છે તો ચથાર્થ. માથામાં નથી શુદ્ધિ, જ્ઞાન કે સારાસાર વિચારશક્તિ, કે નથી કપાળમાં ગંધ, અક્ષત, કુંકુમ, ચન્દન ભસ્મ કે તિલક; ખાલી શન્ય કપાળીજ છે, માથામા લુનુજ ભરેલું છે.

યજુર્વેદ ભાષ્યમા અધ્યાય ૨૧ મંત્ર પર મા સ્ત્રીની છાતી (સ્તન) પકડવાની વિધિ લખી છે. ધન્ય સ્વામીશ્ચ' આપ તો ચહાક તે કની શકો.' વળી યજુર્વેદ અ. ૨૧ મંત્ર ૬૦ મા દયાનંદજી પોતાના શિષ્યોને માટે લખે છે કે.—“પ્રાણુ અપાનને માટે (હ્રાગસ્ય) બકરા સાથે અને વાણીને માટે મેઢા સાથે તથા પરમ ઐશ્વર્યને સાથે બેલની માથે ભોગ કરો.' વાહ વાહ !' શી દયાગુતા, કેવી અદ્ભુત દ્વિલોસોદ્ધી ?' હવે દયાનંદીઓને તો ખર્ચ પણ નહિ કરવો પડે અને લગ્ન કરવાની પણ જરૂર ન રહી. કેમકે પોતાના પેઢની વિધિ વિરૂદ્ધ સ્ત્રીની સાથે ભોગજ નહિ કરે, ઇચ્છા થશે કે બકરા, ઘેટાં મા બેલની સાથે ભોગ કર્યા કરશે.' આકલ તો ઠીક હોણવી છે અને યુક્તિ પણ સારી કાઢી છે; પણ સરકારનો પીનલકોડનો કાયદો જોયો છે કે તેથી શું ફળ મળશે ? સખ્ત મજૂરીની કેદ. ધંટીમાં આટો દળવાનું કે ચુનો ટીપવાનું તૈયાર છે. ખેડની વાત છે કે દયાનંદજી ઉટપટાંગ જે વાતો લખી મયા તે હંચાકુટા સમાજો સાચીજ માને છે. અંધશ્રદ્ધા અને અંધગુરુપરપરાનો આનાથી બીજો કિમે સરસ દષ્ટાંત જડવાનો હતો ?! દેશનું દુર્ભાગ્ય છે કે જ્યાં

અમદાવાદ—શ્રીમદ્ભગ્વોતિઃ કથાલયમાં મળે છે. ૨૭

હિંદવેરતા (જેનું વીર્ય કદી નીચે નથી આવ્યું, પણ સદા ઉપરજ ચઢ્યું છે.) થતા હતા, ત્યાં આવી નિન્દિત અને ધૃષ્ટિત શિક્ષા દેલાવવામાં આવે, અને એવા ભોમલાલસા અને વિપયવાસનાથી ભરેલા અર્થ કરનારને-ગંડુમૂમારને મૂર્ખમૂળી મુક્તકંઠે મદર્પિકલા કરે ! આવા ચક્રમ અને શિશોદરપસ્યણુ ખોટા બોધ માનનારાથી મી દેશોન્નતિ થવાની હતી ? અને દેશનું દળદર શુ રીટવાનું હતું ? ! ખાઈઓ, જોયો દયાનંદનો વેદભાષ્યનો ભડકો ? !

આગળ પશુર્વદ અં ૨૪ મંત્ર ૨૩ માં દયાનંદજી ઉલ્લુક-ધ્રુવડ પાળવાનું લખે છે. શી મગ્નહની વાત છે ? આખી દુનિયા મેના, પોપટ, ચંડૂલ, કપુતર, પુલ્લુક, કાકાકોઆ, મોર ખાળે છે, ત્યારે સ્વામીજી સખમે ન્યારા પંથ ચલાવવા વેદાનુકૂળ ઉલ્લુ પાળવાનું ફરમાવે છે. ભલે દયાનંદીઓ ગુરૂજીની આજ્ઞા ખાળે, અને ધ્રુવડ પાળી ઉલ્લુ બને. આ અનિયંત્રિત સ્વતંત્રતાના જમાનામાં જેને ગમે તે ધર્મ ખાળે, રોકનાર કોણ છે ? કોઈ નથી. ત્યાર પછી અધ્યાય ૨૫ મંત્ર ૧ માં સ્વામીજી એ જે અશ્વત્થી શખઃ લખ્યા છે. તેથી સહજ પ્રશ્ન થાય છે કે.-દયાનંદીઓ ! કહો જે, વેદ સત્શિક્ષક સંપૂર્ણ વિદ્યાઓનો ભંડાર છે, કે કોઈ વ્યભિચાર શિક્ષક અને વર્ધક આધુનિક મદન મહાત્મ બઢાવનાર પુસ્તક છે જે વેદમંત્રોની અપૂર્વ શક્તિ અને અદ્ભુત ચમત્કાર ઋષિઓએ કયેલો છે, તેના દયાનંદે કેવા વિપરીત અને ખોટા અર્થ કર્યા છે ? ! અધ્યાય ૨૫, મંત્ર ૭ માં સ્વામીજી પોતાના શિષ્યોને શિક્ષા દે છે કે.-અંધ સાપોને ગુઢાથી પકડ્યા કરો. વળી અં ૨૫ મંત્ર ૪૪ માં એક એક મર્ધવ-રાસબજી બાંધવાનું લખે છે, તો ભલે આર્યસમાજીઓ એક એક મર્ધકું ઘેર બાંધે અને સ્વામીજીના ફરમાન પ્રમાણે વેદાનુકૂળ વર્તે ! અં ૨૭ મંત્ર ૩૪ માં વિદ્યાનેને જમાનના સમાન લખ્યા છે. અં ૩૭ મંત્ર ૭ માં લખે છે કે:-ઈશ્વર અમારા

ભાષ્યોને ઘોડાની લાદથી તપાવે છે? સાબાશ છે ઇશ્વરને અને ધન્ય છે તેવા ભાષ્યકારને ! અં ૨૯ મંત્ર ૪૦ માં સ્ત્રી માતાના તુલ્ય લખી છે; સ્ત્રીને માતાના તુલ્યની ઉપમા આપનારની મોભાગ્ય ખુદીની પણ ખબિહારી છે ! અં ૨૮ મંત્ર ૩૨ માં સ્વામીજી મનુષ્યોને સમજાવે છે કે:—“ સાદ ગાયોને ગર્ભિણી કરે છે, એમજ તમે સ્ત્રીઓને કરો. ” વાહરે સ્વામીજી ! શો પશુ ધર્મનો ઉપદેશ કર્યો છે ? ! વળી અં ૨૬ મંત્ર ૬ માં નિરાકાર ઇશ્વરની સ્ત્રી લખી છે, એટલે નિરંજન નિરાકાર માનેલા ઇશ્વરને પણ સ્વામીજીએ પરણાવી જ દીધો !

દયાનંદીઓ મહીધર અને સાયણના વેદ ભાષ્યોને અશ્લીલ અને ખોટા કહે છે, પણ ઉપરના નમુનેદાર વેદભાષ્યના ઉતારા ઉપરથી તો સર્વ કાંઈને સારી પેઠે સમજાશે કે દયાનંદના વેદભાષ્ય બિલકુલ ખોટા, અસંભવિત, અશ્લીલ, અને કપોલ કલ્પિત છે. તેમના આવા વેદભાષ્ય ગુરુકુળમાં જ્ઞાત્યારીઓને ભણાવવા છે, અને વેદપ્રચાર કરી દુનિયા ઉધી વાળ્યો છે, જેને માટે એ દુરાચારી જડ વક્ર દુર્મતિ દયાનંદીઓ ગુરુકુળ અને વેદપ્રચારનાં ફૂટા ઉઘાડીને ફેંદ ફોગ ધતિંગો કરી બોકા પાસેથી પૈમા કદાન છે. પણ બંધુઓ ! માવધાન આપ ઉઘાડીને જુઓ ! તેમના વેદભાષ્યમાં શો ભલ્લીવાર છે ઉપર ઘોડાક ઉતારા આપ્યા છે તેથી ખત્રી થશે કે દયાનંદના વેદભાષ્ય સત્કાર કરવા લાયક નથી, અને તેવા વેદભાષ્ય દ્વારા વેદપ્રચાર થાય તે ઇષ્ટ પણ નથી અને ગુરુકુળમાં છોકરાઓને એવા ભાષ્યગોળા વેદ ભણાવે, તે પણ તદ્દન નાપસંદ કરવા જોઈએ છે. તેથી અપાત્રે અને કુપાત્રને દાન આપી ન રકના અધિકારી ન થવાય, તેને માટે ચેતતા રહી તથા લાગતા વળગતાને ચેતવણી આપતા રહી જીલ્લેચુકે તેવા પાખડ પ્રસારક ગુરુકુળ અને વેદપ્રચાર ૧૬માં પાછ પણ અપત્રી કે અપાવવી નહિ. આ સ્ત્રીઓ, ભલામણ, ચેતવણી અને વિનવણી ઉપર મવેલા સારથ થઈને,

અમદાવાદ—શ્રીમદ્ધ્યાનકોશ. ચાલ્યમાં મળે છે. ૨૯

તત્ત્વ ધર્માનુયાયી ભાષ્યો અને બહેનો ધ્યાન આપશે જ. મહર્ષિનો દિવેશવ, તર્કશક્તિ, સત્યનિષ્ઠા, જ્ઞાનશક્તિ અને પ્રામાણિકતા પણ હાં અદ્ભુત છે. પોતે અસ્થિર મનના હોય બાંગ પી ચક્રચૂર થઈ મેહોશીમાં પડી રહેના અને તરંગમાં આવે તેમ 'કહ્લીકી ઈંટ કહ્લીકા રૈડકા, ભાનમતીને કુનખા જોડા' એની પેઠે વેદ, સ્મૃતિ કે પુરાણના કોઈ પણ શ્લોકના પહેલા છેલ્લા કે વચલા ગમે તે ચરણનો હવાશે આપી તેની નીચે મનમાની ટીકા અને અર્થ લખી ઓઠવી દેશે કે, અમુક વેદમાં કલાણી મૃતિમા કે કલાણા પુરાણમાં અમુક આ બાબત વિષે આમ કહ્યું છે. સત્યાર્થપ્રકાશમાં અક્કર અને પ્રહલાદજીના મળધમાં ભાગવતના જે શ્લોક ટાકી બતાવ્યા છે, તે અધુરા અર્થ અને ખોટા છે. અને વળી તેના અર્થ અને ટીકા લખવામાં જે પાડિય ડોહોળ્યું છે તે અક્ષતવ્ય હોય તિરસ્કારને પાત્ર છે. આરજી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને મથુરા તેડી ગયા, તે પ્રમંગનો ભાગવત સ્કંધ ૧૦ અં ૩૮ શ્લોક ૩૮ મો છે, તેનું ત્રીજું ચરણ રથેન વાયુ વેગેન લખીને પછી જગામ ગોકુલમ્પ્રતિ ॥ માં સ્કંદ ૧૦ અં ૩૮ શ્લોક ૨૪ એવો ઉતારો સત્યાર્થ પ્રકાશ સંવત ૧૯૫૪ ની પાંચમી આવૃત્તિના ૩૬૦ મે પાને આપેલો છે. પણ જગામ ગોકુલમ્પ્રતિ ભાગવતના ક્રિયા શ્લોકનું પાદ છે, તે કોઈ દયાનદી બતાવી આપી મહર્ષિની માનરક્ષા કરવાને બહાર પડેલા નથી, એ સખેદાશ્ચર્યની વાત છે. સત્યાર્થપ્રકાશની ભૂમિકાના પાને છૂટે લખ્યું છે કે— “જે કોઈ આ ગ્રંથકર્તાના તાત્પર્યથી વિરુદ્ધ મનશ્ચથી દેખશે, તેને કઈ પણ અભિપ્રાય વિદિત નહિ થાય. કેમકે વાક્યાર્થબોધમાં આકાંક્ષા, મોજ્યતા, આસત્તિ અને તાત્પર્ય; એ ચાર કારણ હોય છે” આ લેખચીજ જણાઈ આવે છે કે મહર્ષિએ જેટલા ગ્રંથ લખ્યા છે, એમાંથી કોઈનો પણ અભિપ્રાય તેમને વિદિત નથી થયો. ત્યારે તો શ્રીમદ્-

ભાગવત આદિ પૂજ્ય ગ્રંથોના અભિપ્રાય જાણવા વગર જ એ ગ્રંથ પર જૂઠા આક્ષેપ કર્યા છે.

સ્વામીજી લખે છે કે—જે પદની સાથે જેનો સંબંધ હોય તે-સાથે એ પદ બોલવું કે લખવું તે ‘આસત્તિ’. જેને માટે વક્તાએ શ્રુતોચ્ચારણ કે લેખ કર્યો હોય, તેની સાથે એ વચન વા લેખને યુક્ત કરવું, તે ‘તાત્પર્ય’ આ એ નિયમો વિરૂદ્ધ મંત્રસ્થ અને શ્લોકસ્થ પદોમાં સર્વત્ર વક્તાના તાત્પર્યને સમજ્યા વિના મનમાં આવ્યુ તેમ પદોનો સમ્બંધ કર્યો છે. અને જાણીયુક્તિને પોતાની મતલબ સાધવા માટે અર્થના અનર્થ પણ કરી નાંખ્યા છે. સ્વામીજી એ આવા ગોઠાગ સત્યાર્થપ્રકાશ, સરકારવિધિ વગેરે પોતે રચેલા ગ્રંથોમાં ઘણે ઠેકાણે વાળેલા છે. અને તે બધું સત્યાર્થપ્રકાશસમીક્ષા, દયાનંદમત વિદ્યાવલ્લુ, યજુર્વેદ ભાષ્યની મમીક્ષા, સુક્તિપ્રકાશ, દયાનંદતિમિરભાસ્કર, અને હાલમાં પડિત શ્રીકુલરાગશાસ્ત્રી (મુ અમદાવાદ-કાનપુર) તરફથી પ્રકટ થતા ધર્મપ્રકાશમાં ઘણી સારી રીતે તોડીફાડીને ખુલ્લું કરી દીધેલું છે. એટલે અહીં વિશેષ લખવું અનુચિત સમજાએ છીએ. વેદ અને મનુસ્મૃતિ વગેરેના કેટલાક શ્લોકો ટાકી પોતાનો પક્ષ સાબિત કરવાનાં ફાફા મારે છે બરા, પણ તે શ્લોક આખા છાપના હોય, અને શા પ્રસંગના છે અને તેની આગળપાછળના શ્લોકોમાં શું કહ્યું છે તે જાણવતા હોય, તો તેથી આર્યસમાજીઓની પોલ ખુલી જાય એમ છે. અને તેટલા માટે જ મહર્ષિજીએ અમુક ગ્રંથના અમુક શ્લોકના અમુક પદના શ્રુતો દ્રાવ્ય ત્યાં ઓઠવી દઈ, વેદમાં આમ કહે છે, મનુજીએ આમ કહ્યું છે, ભાગવતમાં આવી ગપ મારી છે; વગેરે ફાકા મારવાનું જ કામ માત્ર કરેલું છે.

શિવ, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, નારાયણ, હરિ વગેરે ઉચ્ચરના ૧૦૦ નામ આગત્રા સત્યાર્થપ્રકાશમાં ખતાવ્યા હતા. અને પછી ૧૫ મે પાને

ર્જયમા મળે છે. ૩૧

હવે કહો કે આમાં સત્ય શું
માપના નામ બતાવો ? કેમકે
તો, અને ઇશ્વર માનીએ તો
કહે છે કે -હરિઃ ઓં, ના-
રૈક છે. વળી પ્રથમ સમુદ્ધાસના
મ શિવાયનમ સીતારામાબ્યાં-
ત્યાદિ લેખ જોવામાં આવે છે,
વેંકટ હોવાથી મિથ્યા જ સમજે
માં કહીં એવા મગલાચરણુ જો-
પ્રયોમા ઓરમ તથા અથ શબ્દ
। તો દેહાન્ત થઇ ગયો છે અને
॥ ઉચિત છે કે તેમના ચેલાઓ
ઘડાનન્દેશ્વરાયનમઃ । અથ ઓં
છે ? પ્રથમ આસે મહિષા, મગળા-
આચરણુ' યજુર્વેદ અધ્યાય ૧૬ ના
માવે છે, છતાં તેને વેદવિરુદ્ધ જણાવા
।સ્તિકાં વેદનિન્દકઃ એ સ્વામીજીને
મહર્ષિ નાસ્તિક પણુ યાં.

૮૮૪ માં પાને ૨૫ મે લખે છે કે -

જો જગ
...ન જીવોની સખ્યા (ગણના) કરે છે,
તેથી પરમેશ્વરનું નામ કાળ છે. વાસ્તવમાં જીવ અનંત છે, તેની
સખ્યા કહેવી સર્વથા અશુદ્ધ છે. દયાનંદી સમાજીઓ ' પાખા વાક્ય
પ્રમાણુ ' માની વેદાનુકૂળ હોય તેજ માનવાની હદ અને દુરાગ્રહ કરી
વેદપ્રચારનો પાખડ મચાવી એકા છે; તે મહાશયો વેદમાં જીવોની

સખ્યા દેખાડશે કે ? પાને ૨
ધનથી માંડીને પૂરી વિદ્યા ૨
જ્ઞાનથી સત્તાને ઉપદેશ કરવે
ભંભડ બાબ્યકારને ભાન નથી
ગાકને ન ધવરાવે, અને દુધ રે
સવિત ન થાય તેવી ઔષધ
અને પુરુષ વીર્યનું મનમન કરે.

છે. ધન્ય છે નૈષ્ઠિક જીવનચારી ૨
અધ્યાય ૮ મત્ર ૫૧ ના પદાર્થના
તાનું દુધ પીએ કહો આ પરમ્પર
મે:-ઉપવાસ કરેના એ અસત્ય છે
માહાત્મ્ય પુરાણે મા નખેલા હોવાયા
છે. પણ કસાઈના પીત્તાઈ જેવા ૬૫
૧૯૩૩ મા ૫૬ મે પાને યજોપવિત
હિમવાસની આજ્ઞા શા માટે લખી છે
વાથી દુર્ગન્ત થાય છે. માટે બાળવું
ફેંકી દેવું કે શિયાળ કામદા કુતરાં ખા
જખેલી વિધિપૂર્વક રાત્રી પરાખર ધી
તમર કપુર વગેરે લેઈ કઢવી. દયાનદી
સત્યવક્તા માનતા હોય તેા શુભદહનનો ત્રાધ ૫૦
તેા પોતાનાં ધરના મરે તેમને જંગલમાં ફેંકી દે.

અન

અથવા

—છતિ શ્રી દયાનન્દ દલ દર્પિત પ્રથમ ભાગ.—

